

PROTI TOKU

PASOLINI

BERG

HRDLICKA

Opažanje, dokumentiranje in obžalovanje izginjanja prvotnega kmečkega sveta z njegovo izrazito regionalno posebnostjo in samosvojestjo predstavlja značilnost ustvarjanja Wernerja Berga. Pri tem se kaže presenetljivo ujemanje s spisi in pesmimi Pier Paola Pasolinija, čigar silovita kritika antropološkega preloma predstavlja osrednjo misel številnih njegovih esejev, pravzaprav celotnega njegovega mišljenja.

S svojim življenjem in delom sta se oba umetnika postavila proti toku. Tako kot Alfred Hrdlicka sta iskala alternative malomeščanski družbi, ki je usmerjena izključno v denarno vrednost in jo zaznamujejo splošna izravnava ter nebrzdani hedonizem in potrošništvo. Iz svojih neodvisnih stališč, iz katerih sta prišla do podobnih zaključkov, so v tej razstavi izjave in dela Wernerja Berga soočena s citati iz spisov in zamrznjenimi filmskimi kadri Pier Paola Pasolinija.

Oba umetnika sta živela v neposrednem stiku s kmeti in podeželskimi delavci ter jih v svojih delih upodabljala z vsemi njihovimi posebnostmi – bodisi v furlanski pokrajini ob reki Tilment bodisi na južnem Koroškem. Neodvisno drug od drugega sta v svojih delih zaznavala izgubo stoletne kulture in tako postala priči nepopravljivega izginjanja kmečkega sveta.

Homoseksualnost Pasolinija tematizira Alfred Hrdlicka v obsežnem ciklu več kot 50 grafik z naslovom »Pasolini«.

Werner Berg, ki je izhajal iz premožne družine tehnikov in trgovcev, se je pri 27 letih odločil za življenje v tradicionalnih pogojih kot kmet v na južnem Koroškem, ki ga zaznamuje slovenski vpliv. Radikalno je zavračal meščansko življenje, ki ga določata konvencija in konformizem.

V svojem umetniškem delu je Berg pozornost posvečal slovenskemu prebivalstvu južne Koroške, ki je kljub desetletjem pritiskov asimilacije ohranilo svojo identiteto. Ljudje iz njegove okolice so osrednja tema njegovih del, nastalih v petdesetih letih ustvarjanja, ki nazadnje tudi kažejo, kako je ta kmečki svet zaradi številnih novogradenj, tehnizacije in naraščajoče industrializacije kmetijstva postal nepreklicno preteklost. V svojih spisih je Werner Berg ostro zavračal slepo vero v napredek in privlačne udobnosti splošnega širjenja blaginje. Njegova kritika civilizacije kaže presenetljive vzporednice s temeljnimi stališči Pier Paola Pasolinija. Čeprav se oba umetnika nikoli nista srečala in nista poznala del drug drugega, sta prišla do podobnih zaključkov – Werner Berg skozi praktične življenjske odločitve, Pier Paolo Pasolini pa skozi ostre eseje. Oba je mogoče razumeti kot preroka sprememb, ki grozijo, da bodo uničile naš svet, obseden s stalno optimizacijo dobička. Werner Berg, doktor ekonomije, je denarno vrednost označil za najbolj diabolično iluzijo človeštva.

Pier Paolo Pasolini se je neutrudno spraševal o pogojih za pravično razdelitev zemeljskega bogastva, ki ne bi nujno vodila v izenačevanje in v splošno malomeščanstvo. Dela obeh umetnikov zastavljajo vprašanja, na katera še ni odgovorov.

Čeprav je izhajal iz meščanskega okolja, je Pasolini ključno življenjsko formacijo doživel kot mlad učitelj na furlanskem podeželju. V letih vojne in povojnega obdobja, ki so jih zaznamovali revščina in pomanjkanje, je odkril način življenja, katerega zatiranje in izginjanje sta ga zaposlovala vse življenje. Postavil se je na stran kmetov in delavcev ter se približal marksizmu, vendar je bil pri 27 letih izključen iz Komunistične partije zaradi homoseksualnih dejanj z mladoletniki, zaradi katerih je bil tudi kazensko ovaden. Potem ko je izgubil tudi delovno mesto učitelja, je bil prisiljen pobegniti v Rim skupaj s svojo materjo. Tudi tam se je kot filolog zavzel za ohranjanje narečij, ki so bila ogrožena v svoji jezikovni in ustvarjalni edinstvenosti. Avtentično in neponarejeno življenje mu je bilo najpomembnejše, prepoznal pa ga je v marginaliziranih družbenih skupinah, katerih asimilacija je po njegovem mnenju pomenila nevarnost eksistencialnega sploščenja in praznine.

Tukaj prikazane primerjave zamrznjenih filmskih kadrov Pier Paola Pasolinija z deli Wernerja Berga pogosto kažejo presenetljivo skladnost v kompoziciji in vizualni strukturi. Izjemna kakovost Pasolinijevih filmov se izraža v zaporedju skrbno komponiranih obrazov, figur in prizorov, ki so jim neprofesionalni igralci dajali poseben značaj in avtentičnost. Figure Wernerja Berga, varčno postavljene v okvir slike ali le nakazane ob robovih, spominjajo na filmske posnetke, katerih bližina ustvarja občutek neposredne konfrontacije.

Usodo velikega in kontroverznega italijanskega intelektualca in umetnika Pier Paola Pasolinija so zaznamovala desetletja sovražnosti in številne obtožbe. Njegova kompleksna osebnost, zaznamovana z neuklonljivo seksualno vitalnostjo, je pretresala uveljavljene družbene in spolne vloge – temu obširno posveča pozornost tudi Alfred Hrdlicka v ciklu več kot 50 grafik »Pasolini«. Avstrijski mojster grafike, ki prav tako ni bežal pred soočenjem, v njih intenzivno tematizira Pasolinijevo življenjsko določujočo homoseksualnost ter globoko pretresenost nad njegovim brutalnim umorom.